

Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

1. Inleiding

Op scholen van WijWijzer vinden we het belangrijk dat kinderen zich in een veilige omgeving bevinden om te kunnen leren en zich te ontwikkelen. Helaas komt het voor dat kinderen in aanraking komen met huiselijk geweld en/of kindermishandeling. Vaak durven kinderen hier niet met anderen over te praten, omdat zij bijvoorbeeld bang zijn of zich ervoor schamen. Het is van belang dat alle medewerkers van WijWijzer alert zijn op signalen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling; zij moeten deze signalen kunnen herkennen en weten hoe te handelen bij een vermoeden van kindermishandeling.

Meldcode: rechten en plichten

Sinds 2013 is de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling van kracht (aangescherpt in 2019). Die wet houdt in dat alle organisaties die werken met kinderen en volwassenen een meldcode moeten hebben en medewerkers in staat moeten stellen daarmee te werken.

Het doel van de meldcode is professionals te helpen eerder en beter te handelen als zij vermoeden dat een gezinslid thuis mishandeld, verwaarloosd of seksueel misbruikt wordt.

De meldcode is nadrukkelijk geen meldplicht. Organisaties zijn verplicht een meldcode te hebben, professionals zijn verplicht te handelen volgens de stappen van de meldcode, maar het doorlopen ervan hoeft niet te leiden tot een melding. Iedere professional heeft dus wel het recht om een goed onderbouwde en gewogen melding te maken bij Veilig Thuis, zodat zij een onderzoek naar de gezinssituatie kunnen starten. Professionals hebben ook het recht om informatie te geven als Veilig Thuis daar vanwege het onderzoek om vraagt. Ook als gezinsleden daar geen toestemming voor geven.

AVG & de meldcode

Het is mogelijk om zonder toestemming van de ouders/verzorgers informatie te verstrekken over de situatie van een kind aan Veilig Thuis. Het feit dat het gaat om de veiligheid van de leerling, betekent dat er een rechtvaardiging is om die informatie te delen, conform: artikel 6 lid 1 sub c en e AVG (wettelijke verplichting / taak van algemeen belang), artikel 9 lid 2 sub g AVG (zwaarwegend algemeen belang) en artikel 5.2.6 Wmo 2015 (gegevensverstrekking aan Veilig Thuis). Als er daadwerkelijk melding bij Veilig Thuis wordt gedaan, zijn we verplicht om ouders hiervan op de hoogte te brengen.

Bij het verstrekken van informatie moet je wel de beginselen van de AVG toepassen; dat betekent dat je niet meer informatie verstrekt dan noodzakelijk is voor het doel waarvoor je deze informatie verstrekt én de informatie moet correct zijn. Gelet op deze vereisten, is het verstandig om te documenteren aan wie welke informatie verstrekt is en welke stappen gezet zijn. Hiermee kun je je als school altijd verantwoorden, mocht dat nodig zijn. Iedere school maakt hier eigen afspraken over.

De meldcode bij WijWijzer

De eerste stap in de meldcode is voor de meeste mensen de moeilijkste. Het feit dat je een signaal herkent dat duidt op kindermishandeling of huiselijk geweld is al een emotionele ontdekking. Het is voor velen een persoonlijke uitdaging om daadwerkelijk de volgende stap

te zetten, namelijk het delen van je vermoeden. Wat betekent dit voor het kind? Hoe reageren de ouders/verzorgers? Wat vraag je van je collega's? Dit zijn herkenbare vragen en twijfels. Echter ... het besef dat je voor kinderen het verschil kan maken door de poging om hun situatie te veranderen, is belangrijk. Hierover zijn veel [ervaringsverhalen](#) te lezen, bijvoorbeeld op de website van Augeo.

Wat verwachten wij van onze medewerkers ten aanzien van het naleven van de meldcode?

- Iedere medewerker weet dat de meldcode bestaat en bij wie je terecht kunt met signalen van onveiligheid.
- Iedere medewerker kan een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld signaleren.
- Iedere school heeft een aandachtsfunctionaris die goed op de hoogte is van meldcode en weet hoe hiernaar te handelen. De aandachtsfunctionaris is adviseur, ondersteuner en begeleider van de leerkracht die de signalen meldt van een leerling uit de eigen groep.

2. Verantwoordelijkheden t.a.v. randvoorwaarden voor een veilig werk- en meldklimaat

Om het voor medewerkers mogelijk te maken om in een veilig werkklimaat huiselijk geweld en kindermishandeling te signaleren en om de stappen van de meldcode te zetten, zijn binnen WijWijzer de volgende verantwoordelijkheden bepaald:

College van Bestuur en directie:

- Zorgen ervoor dat de meldcode is opgenomen in de veiligheidsaanpak van de WijWijzer scholen.
- Zien erop toe dat iedere school een aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling heeft aangesteld. Deze aandachtsfunctionaris is voldoende opgeleid/getraind om deze rol te vervullen.
- Zorgen ervoor dat via de Huisacademie deskundigheidsbevordering wordt aangeboden voor zowel medewerkers als aandachtsfunctionarissen.
- Zorgen voor een passende sociale kaart per school of regio zodat er voldoende extern deskundigen beschikbaar zijn om de scholen te ondersteunen bij het signaleren en het zetten van de stappen van de meldcode;
- Steunen medewerkers in het geval ouders/verzorgers ervoor kiezen om medewerkers van WijWijzer in of buiten rechte (juridisch) aanspreken op de wijze waarop zij de meldcode toepassen. Hierbij geldt de 'Gedragscode ouders' (zie: www.wijwijzer.nu/ouders) als basis.
- Dragen eindverantwoordelijkheid voor de uitvoering van de meldcode.

Aandachtsfunctionaris:

- Is in staat om als vraagbaak te functioneren binnen de school voor collega's.
- Herkent signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld.
- Heeft kennis van de stappen volgens de meldcode en zorgt ervoor dat deze kennis actueel blijft (bijvoorbeeld door lid te zijn van de LVAK).
- Zorgt voor een passende taakverdeling binnen het team en legt de genomen stappen vast indien de meldcode wordt opgestart.
- Informeert de directeur van de school bij het starten van de meldcode (stap 1)..
- Coördineert de uitvoering van de meldcode gedurende het gehele traject (vijf stappen).
- Onderhoudt (samenwerkings)contacten met externe partijen (sociale kaart).

- Waakt in samenwerking met de leerkracht, IB-er en directeur over de veiligheid van de leerling bij het nemen van beslissingen.
- Neemt zonodig en in overleg met betrokkenen contact op met Veilig Thuis voor advies of melding bij vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling.
- Evalueert de genomen stappen met betrokkenen.
- Ziet toe op zorgvuldige omgang met de privacy van het betreffende gezin.
- Ziet toe op dossiervorming en verslaglegging.
- Coördineert de besluitvorming; de bestuurlijke eindverantwoordelijkheid ligt bij het bevoegd gezag.

(Vak)leerkracht en onderwijsondersteunend personeel:

- Weet hoe en wanneer signalen te herkennen die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld.
- Is verantwoordelijk voor de verslaglegging van de signalen en de voortgang in het leerlingdossier in ParnasSys (categorie: Meldcode) in samenwerking met de aandachtsfunctionaris.
- Overlegt met de aandachtsfunctionaris bij zorg over een leerling aan de hand van waargenomen signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld.
- Voert afspraken uit die zijn voortgekomen uit het overleg met de aandachtsfunctionaris en andere betrokkenen, zoals observeren of een gesprek met de ouder(s)/verzorgers en eventueel het kind.
- Bespreekt de resultaten van de stappen met de aandachtsfunctionaris en andere betrokkenen.

Het College van Bestuur, directeuren en de medewerkers zijn niet verantwoordelijk voor:

- Het vaststellen of er al dan niet sprake is van kindermishandeling of huiselijk geweld.
- Het verlenen van professionele hulp aan ouders/verzorgers of leerlingen (begeleiding).

3. Stappen van de meldcode met afwegingskader

STAP 1: Breng signalen in kaart

Breng signalen in kaart die je zorgen bevestigen of ontkrachten. Dit kunnen observaties in de groep, 'niet-pluis-gevoelens' naar aanleiding van gesprekjes met ouders/verzorgers/leerling of feitelijke gebeurtenissen zijn.

- Wie signaleert, legt dit vast. Leg signalen en vervolgstappen 'objectief en feitelijk' vast in het leerlingdossier in ParnasSys, categorie: Meldcode. Houd het verschil in de gaten tussen feiten en meningen en vermijd speculatieve formuleringen. NB: hierbij wordt de bewaartermijn in acht genomen en is er sprake van beperkte toegang.

Signalen van huiselijk geweld zijn vaak lastig te herkennen. De signalenkaart (<https://signalenkaart.nl/>) biedt per leeftijdsgroep een overzicht van signalen die kunnen wijzen op huiselijk geweld. Sommige signalen kunnen ook wijzen op andere problemen. Er is bijna nooit sprake van één enkel signaal.

STAP 2: Overleg met de aandachtsfunctionaris van je school

Overleg met de aandachtsfunctionaris van je school om signalen te duiden. Hij of zij raadpleegt zo nodig Veilig Thuis. Doe dit direct bij vermoeden van eengerelateerd geweld,

huwelijksdwang of vrouwenbesnijdenis. In een noodsituatie kan direct contact opgenomen worden met de crisisdienst van het Bureau Jeugdzorg en/of de politie om hulp te bieden.

- Degene die signaleert, bespreekt de signalen met de aandachtsfunctionaris en IB-er (of een andere collega).
- De aandachtsfunctionaris brengt direct de directeur op de hoogte van het feit dat de meldcode in werking is gesteld.
- Er worden direct afspraken gemaakt over wie betrokken zijn in het meldcode-traject. Ook worden de taken verdeeld en afspraken gemaakt wie wat doet tijdens afwezigheid van de aandachtsfunctionaris.
- Samen wordt de keuze voor vervolg gemaakt:
 - afronden meldcode
 - voortzetten verzamelen van signalen
 - verder naar stap 3 in de meldcode.

Aandachtsfunctionarissen zorgen voor het oppakken van de meldcode binnen de organisatie en - zo nodig - in afstemming met externe partijen. Je kunt hen om advies of coaching vragen: zowel over hoe hiermee om te gaan in de groep, in gesprek met het kind en in gesprek met de ouders/verzorgers.

STAP 3: Praat met ouders en het kind

Bespreek je zorgen zo snel mogelijk met de ouders/verzorgers van het kind en het kind zelf. Leg het gesprek vast, bespreek eventuele handelingen of adviezen en laat het indien mogelijk ondertekenen door alle betrokkenen.

Alleen als jouw veiligheid of die van het kind in gevaar kan komen door een gesprek (bijvoorbeeld als ouders/verzorgers dreigen de school te verlaten), kan hiervan worden afgezien.

- Het gesprek met de ouders/verzorgers vindt plaats met de leerkracht én de IB-er.
- Aandachtsfunctionaris, leerkracht en IB-er bepalen of én met wie een gesprek met het kind plaatsvindt. Ouders/verzorgers moeten hierover worden ingelicht.

Blijf bij de feiten. Het gaat hier om 'professionele zorgvuldigheid'. Objectiviteit is belangrijk bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling. Het is belangrijk dat je je eigen normen niet als algemene norm neemt. Daarmee ga je namelijk weg van de feiten. Het onderscheid tussen objectief en subjectief is ook belangrijk bij dossiervoering.

Ter voorbereiding van een gesprek met leerling of ouders/verzorgers:

<https://www.augeomagazine.nl/communicatie/vraag-en-antwoord-praten-met-kinderen>

<https://www.nji.nl/kindermishandeling/hoe-praat-ik-met-ouders>

Zie bijlage 1: Bejegening bij de meldcode

STAP 4: Weeg het geweld

Maak samen met de aandachtsfunctionaris een inschatting van de aard en de ernst van de situatie op basis van signalen, het overleg met een collega en de gesprekken met ouders/verzorgers en het kind. Vraag bij twijfel advies aan Veilig Thuis. Bij een reële kans op schade: melden.

In deze stap is het belangrijk om de in de vorige stappen zorgvuldig verzamelde informatie te wegen.

- *Heb ik op basis van stap 1 t/m 3 een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling?*
- *Heb ik een vermoeden van acute of structurele onveiligheid?*

Deze stap heeft als doel dat gezamenlijk het risico op huiselijk geweld en/of kindermishandeling ingeschat wordt, evenals de aard en de ernst hiervan. Bedenk ook of de dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling afgewend kan worden. Dit is een complexe stap en vraagt om zorgvuldige afweging.

STAP 5: Beslis: Is melden nodig? Is hulpverlening nodig?

Nadat in stap 4 zorgvuldig de aard en ernst van (dreigende) onveiligheid zijn ingeschat, zal gezamenlijk (de aandachtsfunctionaris neemt hierin het voortouw), op basis van de uitkomsten, in stap 5 achtereenvolgens twee beslissingen nemen:

Beslissing 1: Is melden noodzakelijk?

Melden is noodzakelijk als sprake is van acute of structurele onveiligheid voor het kind en ouders/verzorgers niet open staan voor hulp.

- De melding wordt gedaan door de aandachtsfunctionaris bij Veilig Thuis.
- De ouders/verzorgers worden op de hoogte gebracht van de melding; in gezamenlijk overleg wordt bepaald wie dit doet.
- Het CvB van WijWijzer wordt op de hoogte gebracht van de melding bij Veilig Thuis door de directeur.

Beslissing 2: Is zelf passende en toereikende hulp bieden of organiseren mogelijk?

Dit is mogelijk als de school of een samenwerkingspartner in staat is om effectieve/passende hulp te bieden of te organiseren én de betrokkenen meewerken aan de geboden of georganiseerde hulp.

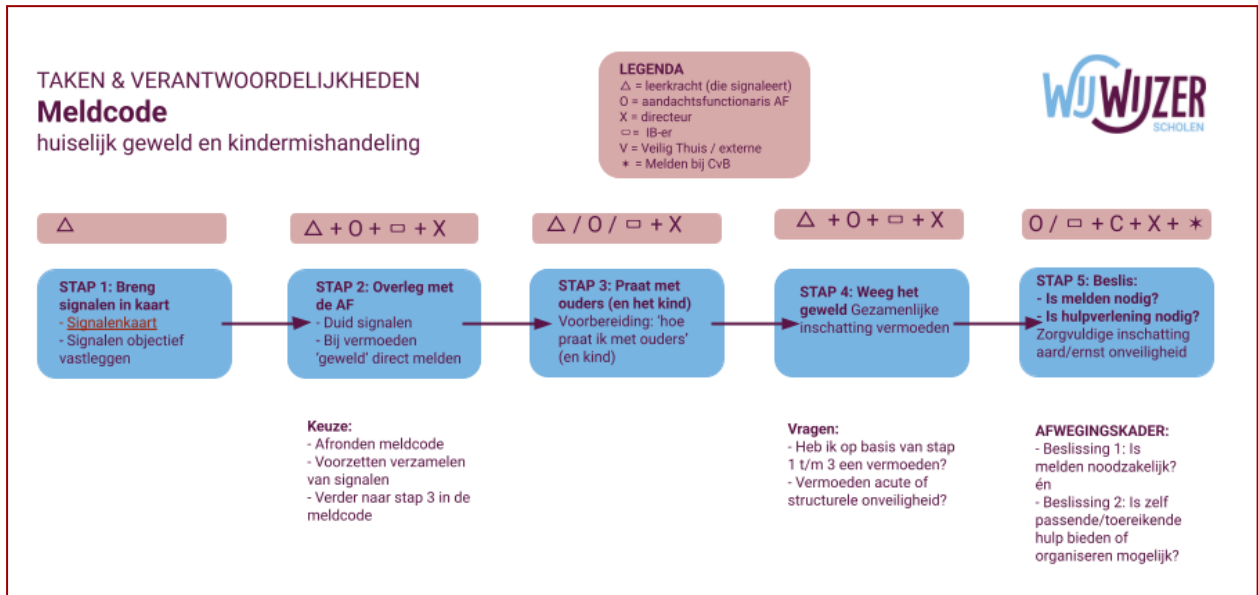
Als hulp verlenen niet mogelijk is, is melden bij Veilig Thuis noodzakelijk.

- In gezamenlijk overleg wordt een partij betrokken die kan zorgen voor hulp in het gezin.
- De IB-er monitort of de hulp is gestart en hoe het verloopt.

Afbeelding: meldcode met afwegingskader

Zie bijlage 2 voor grote afbeelding

Deze afbeelding is een weergave van de verschillende verantwoordelijkheden in de uitvoering van de meldcode:

Gebruikte bronnen

- <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode>
- [Afwegingskader \(Nederlands Jeugd Instituut\)](#)
- [Afwegingskader voor het onderwijs \(PO-Raad\)](#)
- [Augeo: Meldcode aanpak](#) (uitgebreid met diverse links, veel uitleg)
- [Handelingskader Onderwijs \(Ouders en Onderwijs\)](#)

BIJLAGE 1: Bejegening bij de meldcode

De Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling helpt ons om gestructureerd, zorgvuldig en wettelijk juist te handelen. Wanneer er signalen zijn van kindermishandeling kan er spanning, onrust en soms ook handelingsverlegenheid ontstaan bij degenen die deze signalen opmerken.

Dit kan komen door de ernst van de signalen, de onzekerheid die je kunt voelen over de oorzaak (je onderbuikgevoel), door een gevoel van verantwoordelijkheid en de angst het niet goed te doen of door de relatie met de ouders/verzorgers met wie je in gesprek zult gaan. Ook kan het zien van signalen van kindermishandeling emotionele impact hebben en zorgen voor bijvoorbeeld gevoelens van boosheid, verdriet of angst.

In **stap 1 en 2** signaleer je en maak je de signalen bespreekbaar met een collega (IB of Aandachtsfunctionaris Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (HGKM)).

In **stap 3** ga je in gesprek met ouders/verzorgers om de signalen te bespreken.

Stap 3 meldcode: bespreken van signalen

Voordat je in gesprek gaat met de ouders/verzorgers over de signalen die je hebt waargenomen, is het helpend om eventuele gevoelens van boosheid, angst of verdriet, te onderkennen en bespreken. Dit doe je om vervolgens ondersteunend en oplossingsgericht te kunnen communiceren met ouders/verzorgers.

Het doel is namelijk om met hen samen te werken aan een veilige opvoed-en leeromgeving voor het kind en hiervoor is een open, betrokken en eerlijke houding nodig. Vanuit onze emoties zijn we eerder geneigd om te denken in termen van schuld of oordeel.

Signalen concreet benoemen helpt in deze stap, maar ook waarom je je zorgen maakt over deze signalen. In deze stap wordt ook uitgevraagd of ouders/verzorger hulp nodig hebben in de opvoeding of hiervoor open staan.

Geef erkenning dat het ouderschap zwaar kan zijn, dat we ons allemaal wel eens machteloos kunnen voelen en probeer waarom-vragen te vermijden.

In **stap 4** wordt gewogen of de meldcode wordt afgesloten of doorlopen. Mocht hierbij de stap worden gemaakt om een melding te doen, worden ouders/verzorgers hiervan op de hoogte gebracht.

In **stap 5** gaat in op het doen van een melding van huiselijk geweld en/of kindermishandeling

Ook wanneer je ouders/verzorgers informeert dat je een melding gaat doen, kun je benadrukken dat je dit doet om hulp te bieden. Het melden doe je niet omdat je hier persoonlijk iets van vindt, maar omdat je als professional verplicht bent tot handelen volgens de meldcode. Dit kun je benoemen in het gesprek.

Ook in dit gesprek beweeg je van concrete signalen, naar de zorgen en waardoor deze zijn blijven bestaan, ondanks het gesprek in stap 3. Je hebt samen gekeken naar wat er aan de hand kon zijn en oplossingen gezocht, maar de zorgen zijn nog te groot om niets te doen.

Het kan ondersteunend zijn om in je achterhoofd te houden dat:

ouders/verzorgers willen in 99,9% van de gevallen het beste voor hun kind, ook als ze dat op een niet handige manier uiten.

BIJLAGE 2: Afbeelding: meldcode met afwegingskader

